

Datum
2023-04-17
Adress
Rönbladsgatan 1 B
Diarienummer
GRF-2023-5482

Yttrande

Till
Kommunstyrelsen
registrera.stk@malmo.se

Remiss angående Remiss från Utbildningsdepartementet - Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid (SOU 2022:61) STK-2023-280

Grundskolenämnden föreslås besluta att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Grundskolenämnden har fått möjlighet att yttra sig om remissen ”Allmänt fritidshem och fler barns tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid, SOU 2022:61”. Remissen handlar om rätten att delta i utbildning i fritidshem bör utökas till att omfatta fler elever. Det övergripande syftet med förslagen är att ge fler elever möjlighet att stimuleras i sin utveckling och sitt lärande och bidra till en meningsfull fritid.

Grundskolenämnden ställer sig i grunden positiv till förslagen, men de organisatoriska förutsättningarna i form av personal- och lokalförsörjning gör det mycket svårt att genomföra rent praktiskt. Om förslagen ska vara möjliga att införa, måste staten ersätta huvudmannens ökade kostnader.

Yttrande

Nedan följer grundskolenämndens synpunkter för respektive förslag i remissen.

6.5 Ett allmänt fritidshem bör införas

Grundskolenämnden anser att fritidshemmet är en betydelsefull del av elevers lärande och omsorg och att det är viktigt att fritidshemmet ska vara tillgängligt för så många elever som möjligt. Utredningens förslag om att göra fritidshemmet mer tillgängligt för fler elever anser grundskolenämnden i grunden vara bra för eleverna, men utifrån de förutsättningar som finns idag med lokaler och brist på personal skulle dock en markant utökning av elever på fritidshemmet innebära mycket stora utmaningar. För grundskolenämndens verksamhet skulle ett allmänt fritidshem innebära en kostnadsökning kunna uppgå till 154 miljoner kronor årligen för årskurserna F-4 och ytterligare cirka 146 miljoner kronor för årskurs 5 – 6

om samtliga elever skulle få och använda sin plats i fritidshemmet. Till detta kommer ett ökat behov av lokalutrymme. Grundskolenämnden vill dock förtydliga att den verkliga kostnaden med största sannolikhet kommer att vara lägre då alla elever som erbjuds plats antagligen inte kommer att utnyttja platsen.

Vidare ställer sig grundskolenämnden frågande till hur de ökade föräldraavgifter ska hanteras och hur ekonomin kommer att påverkas av att samtliga elever erbjuds 490 timmar avgiftsfritt fritidshem i årskurs F-3 och 295 timmar i årskurs 4. I budget för 2023 uppgick grundskoleförvaltningens intäkter för föräldraavgifter för fritidshem till 104 Mkr samt statsbidrag för maxtaxa till 29,9 Mkr.

Grundskolenämnden anser att fördelningen av antalet timmar kan undersökas närmre. Det kan tänkas att det finns ett större behov av en större tillgång till fritidshemmet under loven, då även antalet elever i fritidshemmet tenderar att vara lägre. De elever som annars inte har plats på fritidshem får då möjlighet att ta del av fritidshemsaktiviteterna i större utsträckning än vad de annars skulle få vilket skulle kunna ge positiva effekter.

Grundskolenämnden anser att om detta förslag ska vara möjligt att införas, måste staten ersätta huvudmannens ökade kostnader.

6.6 Levnadsvillkor som ytterligare grund för utökat behov av fritidshem

Grundskolenämnden ställer sig positiv till detta förslag. I mars 2021 beslutade grundskoleförvaltningen om en ny riktlinje för bedömning av elevs rätt till fritidshemsplats under vissa förutsättningar. Denna började att gälla från och med höstterminen 2021 och det som har framkommit är att fördelningen av dispenser ser olika ut i olika utbildningsområden. Genom att möjliggöra levnadsvillkor som ytterligare grund för utökat behov av fritidshem anser grundskolenämnden att fritidshemmet redan idag skulle bli tillgängligt för fler.

6.7 Erbjudandet av fritidshem bör ske som en följd av vårdnadshavares önskemål

Grundskolenämnden har samma synpunkter på detta förslag som i förslag ”6.5 Ett allmänt fritidshem bör införas”, det vill säga att i grunden är grundskolenämnden positiv till detta, men utifrån de rådande förutsättningarna hade det medfört stora utmaningar att genomföra. Grundskolenämnden anser även att barnperspektivet i enlighet med barnkonventionen måste vara en viktig del i denna fråga och att det inte enbart handlar om vårdnadshavarens önskemål.

7.2 En utökad informationsskyldighet för kommunerna i syfte att öka deltagandet i fritidshem

Med förbehåll för samma synpunkter gällande de tidigare förslagen ställer sig grundskolenämnden sig positiv till detta, med tillägget att informationsskyldigheten givetvis även måste riktas till eleverna.

7.3 Skolskjuts till och från fritidshemmet

Grundskolenämnden har inga invändningar mot att denna fråga utreds i särskild ordning.

7.5 Förslag som syftar till ökad kunskap om fritidshem och öppen fritidsverksamhet för 10–12-åringar

Grundskolenämnden ställer sig positiv till detta förslag.

7.6 10 – 12-åringar bör inom relevanta delar ses som en del av ungdomspolitiken

Grundskolenämnden ställer sig positiv till detta förslag.

7.7 Fritidshem för elever i åldern 10–12 år och öppen fritidsverksamhet enligt skollagen bör utredas i särskild ordning

Grundskolenämnden ställer sig positiv till detta förslag.

8.4 Förslag om ändamålsenliga lokaler

Grundskolenämnden ställer sig positiv till detta förslag.

8.5 Förslag om ändring i Statens skolinspektions instruktion

Grundskolenämnden ställer sig positiv till detta förslag.

8.6 Förslag om stöd för en ändamålsenlig lokalanvändning

Grundskolenämnden ställer sig positivt till att ett stödmaterial för ändamålsenlig lokalanvändning föreslås tas fram. Grundskoleförvaltningen arbetar sedan flera år aktivt med att skapa nya ändamålsenliga lokaler för både den obligatoriska verksamheten samt för fritidshemsverksamhet, och arbetar även med att anpassningar av befintliga miljöer för ökad ändamålsenlighet. I nuläget finns en variation av lokaler anpassade för fritidshemsverksamhet där det finns skolor som har utrymmen där det enbart bedrivs fritidshemsverksamhet, och där det finns skolor där fritidsverksamhet bedrivs i klassrum där även grundskoleverksamheten bedrivs.

Nya grundskolelokaler byggs utifrån beräkningar kring det behov och nyttjande av fritidshem som finns idag. Bedömningen är att förslaget kan innebära ett ökat behov av

lokaler som är vigda åt fritidshem. Vidare behöver även kapacitet i exempelvis gymnastiksal, utemiljö, och övriga utrymmen som nyttjas av fritidshemsverksamheten beaktas. Detta riskerar att få påverkan på lokalernas kapacitet för grundskoleplatser, vilket i förlängningen riskerar att påverka möjlighet att erbjuda grundskoleplats inom nära avstånd från hemmet.

Viktigt att tillägga är också att det krävs en medvetenhet kring att olika typer av lokalanpassningar både är tidskrävande och kostnadsdrivande. En eventuell anpassning av lokaler för fritidshemsverksamhet kommer därmed behöva ske på lång sikt. Även kostnadsproblematiken kopplad till både nödvändiga lokalanpassningar samt ökade driftskostnader kopplat till ett ökat nyttjande behöver beaktas.

8.7 Förslag om stöd för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet

Grundskolenämnden ställer sig positiv till detta förslag.

8.8 Förslag om ändring av förordningen om kvalitetshöjande åtgärder i förskolan och fritidshemmet

Grundskoleförvaltningen instämmer med att de tre punkterna i förslaget är mycket viktiga för fritidshemmet, men att generella statsbidrag är att föredra framför riktade. Detta då de lättare kan användas utifrån de utvecklingsområden som framkommer i det systematiska kvalitetsarbetet.

8.9 Elevhälsans roll i fritidshemmet bör utredas

Grundskolenämnden ställer sig positivt till detta.

9.5 Ändringar i skollagen avseende annan personal

Grundskolenämnden ställer sig positivt till detta utifrån att det är tänkt att förstärka hur viktigt det är med behörig personal i fritidshemmet.

9.6.1 Fritidshemmets läroplan, del 4, bör ses över

Grundskolenämnden ställer sig positivt till detta.

9.6.2 Läroplanens del 1 och 2 bör ses över

Grundskolenämnden ställer sig positivt till detta.

9.7 Utbildning på avancerad nivå

Grundskolenämnden ställer sig positivt till detta.

9.8 Forskarskola

Grundskolenämnden ställer sig positivt till detta.

9.9 Översyn av barn och fritidsprogrammet – en tydligare yrkesutgång

Grundskolenämnden ställer sig positivt till detta.

10. Reformen om ett avgiftsfritt allmänt fritidshem ska följas upp och utvärderas och Statens skolverk ska bli ansvarig myndighet.

Grundskolenämnden har inga synpunkter på detta.

11. Ikraftträdande

Grundskolenämnden anser att utmaningarna gällande lokaler och tillgång till utbildad personal är så pass stora att det kommer vara svårt att tillgodose de behov som uppkommer med ett ikraftträdande från och med höstterminen 2025.

Barnkonsekvensanalys

Slutsats utifrån barnkonsekvensanalysen

Grundskolenämnden instämmer med grundskoleförvaltningens slutsatser utifrån barnkonsekvensanalysen om att ett allmänt fritidshem till stora delar är positivt för barnets bästa, men att det samtidigt finns faktorer som det behövs tas hänsyn till i form av att barngrupperna kommer att bli större. Detta kommer i dagsläget ställa så pass stora organisatoriska krav i form av ännu större behov av utbildad personal och tillgång till lokaler att det inte finns de resurser som krävs för att kunna tillmötesgå detta och att förslagen som handlar om detta område därav inte är praktiskt genomförbara. Grundskolenämnden ser dock fram emot att ta del av grundskoleförvaltningens utredning rörande dispenshanteringen i fritidshemmen som ska presenteras under höstterminen 2023. Denna bör kunna ligga till grund för att på utbildningsområdes- och skolnivå kunna skapa en mer jämlik tillgång till fritidshemmet utifrån de lokala förutsättningarna.

Ordförande

.....
[Förnamn Efternamn]

[Fyll i titel]

.....
[Förnamn Efternamn]

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden]